

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Херсонської обласної державної адміністрації
Херсонський державний університет
Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної
освіти» Херсонської обласної ради
Бердянський державний педагогічний університет
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Поморська академія (м.Слупськ, Польща)
Мукачевський державний університет
Барановичський державний університет (м.Барановичи, Білорусь)
Миколаївський національний педагогічний університет імені
В.О.Сухомлинського

ПІДГОТОВКА
СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ РОЗБУДОВИ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю
науково-практичної конференції

УДК 378.016+37.017.7:373.3

Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції.– Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2018. – 393 с.

Редакційна колегія: проф. Петухова Л. Є., доц. Саган О.В., доц. Борисенко Н.М., доц. Кабельнікова Н.В, доц. Ляпіна В.В., доц. Пермінова Л.А., доц. Семашкіна Г.М., ст. викладачі Москова Т.М., Гаран М.С., викладач Бальоха А.С.

Рецензенти:

Кузьменко В.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки й менеджменту освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради

Коробова І.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізики та методики її викладання Херсонського державного університету

Затверджено вченою радою Херсонського державного університету
(*протокол №10 від 26 березня 2018р.*)

У збірнику представлено матеріали роботи Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції “Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи”, яка проходила 19-20 квітня 2018 року на факультеті дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету. У статтях розкриваються актуальні питання дошкільної та початкової освіти за напрямками: «Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності сучасного педагога дошкільної та початкової освіти», «Інновації в дошкільній та початковій освіті в контексті євроінтеграційних змін», «Методологія, технології та методики реалізації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти та школі I ступеня», «Проблеми теорії і практики реалізації спеціальної та інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами», «Актуальні проблеми неперервної освіти», “Сучасні тенденції дошкільної та початкової освіти очима майбутніх науковців”. Представлені матеріали можуть бути використані педагогами для підвищення ефективності організації освітнього процесу у закладах освіти та студентами спеціальностей 012 «Дошкільна освіта» та 013 «Початкова освіта» під час теоретичної підготовки та написання наукових робіт.

Відповідальність за зміст статей несуть автори.

ISBN 978-966-97776-1-4

Кукса Е.В.,
асистент кафедри дефектології
та психологічної корекції
ЛНУ імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗПР

На сучасному етапі перетворення системи навчання дітей із ЗПР і впровадження інклюзії, спеціальна освіта вимагає більш раннього розвитку передумов навчальної діяльності цієї категорії дітей та потребує якісних перетворень, що сприяють підвищенню ефективності психокорекційної роботи. Одним із засобів оптимізації процесу навчання, що володіє якісно новими можливостями є використання сучасних комп'ютерних технологій. Їх впливу на процес підвищення якості освіти присвячені роботи Д. Богданової, Ю. Кузнецова, Е. Машбіца, Е. Полат, В. Тихомирова та ін.

Аналіз досліджень вчених та практиків спеціальної освіти (О. Гончарова, О. Кукушкіна, Т. Королевська та ін.) у сфері використання комп'ютерних технологій в спеціальних закладах, дає підстави визнати ефективність їх впровадження для різного роду корекції порушень розвитку дітей.

Комп'ютерні технології належать до числа ефективних засобів навчання, все частіше застосовуються у спеціальній педагогіці та психології та сприяють досягненню максимально можливих успіхів у розвитку дитини (І. Воробйов, М. Галаніна, О. Кукушкіна, М. Кулішов та ін.) [4].

Діти із ЗПР приходять до школи з особливостями, притаманними для старших дошкільників. Їх навчальна діяльність відрізняється ослабленням регуляції та недостатньою цілеспрямованістю діяльності. Несформованість у них внутрішньої пізнавальної мотивації й провідна роль зовнішньої (ігрової) мотивації до навчання свідчить про недорозвиток мотиваційного компонента вольової діяльності, що необхідно для застосування вольових зусиль при виконанні навчальних завдань [3].

Л. Кузнецова відзначає затриманий розвиток емоційно-вольової сфери, яка забезпечує довільну саморегуляцію особистості.

І. Марковська, В. Лебединський, О. Нікольська виявили, що регуляторні функції в дітей із ЗПР порушені в ланці контролю. У дітей із ЗПР є труднощі в орієнтуванні у навчальних завданнях, в застосуванні правил, інструкції, зразка, неусвідомлення структури завдання, способу його планування й виконання (С. Домішкевич, Н. Королько, В. Лубовський, У. Ульєнкова).

Слабкість мовленнєвої регуляції дій (Н. Борякова, Г. Жаренкова, В. Лубовський, У. Ульєнкова) також ускладнює формування у дітей з ЗПР довільної регуляції власної діяльності, здатності прогнозувати її результати.

Все вищезазначене, безсумнівно, лежить в основі труднощів освоєння цими дітьми навчальної діяльності.

Аналіз специфічних проявів навчальної діяльності дітей із ЗПР дозволяє виявити їх особливі освітні потреби і обґрунтувати необхідність запровадження спеціальних освітніх умов для цілеспрямованого розвитку передумов навчальної діяльності (регуляторної, мотиваційно-вольової сфери та ін.), зробити їх метою психокорекційної роботи з дитиною, тому що вони сприяють ефективному становленню її навчання.

Корекційно-виховна робота з дітьми із ЗПР передбачає використання спеціалізованих або адаптованих комп'ютерних програм (навчальних і розвиваючих). Ефект їх застосування залежить від професійної компетенції педагога, вміння використовувати нові можливості в системі навчання кожної дитини [2].

Для комп'ютеризації певних завдань, розробки нової високоякісної і діючої програми абсолютно необхідна тісна співпраця кваліфікованих фахівців з програмного забезпечення і досвідчених педагогів та психологів спеціальної освіти. Комп'ютеризація не заміщує фахівця, а лише надає додаткову розширену можливість навчання.

Інформаційні технології навчання розробляються з урахуванням класичних дидактичних принципів, та комп'ютерні технології визначили два нових: індивідуалізації навчання та активності. Комп'ютер забезпечує візуалізацію (наочність) навчального змісту і алгоритмізацію навчальної діяльності. Інформаційна технологія навчання дозволяє розглядати учня як суб'єкт навчання. Це можливо через індивідуальну, більш самостійну форму навчання, яка здійснюється за загальною методикою навчальної програми.

Щодо дидактичних принципів, то «науковість» визначає зміст і способи засвоєння навчального матеріалу, які повинні бути адекватними сучасним науковим способам пізнання. Системний підхід до надання навчального матеріалу, його структурування та виділення основних понять і зв'язків між ними є основою для розробки змісту комп'ютерної навчальної програми. Сам зміст при структуруванні і виділення різних рівнів складності засвоєння учнями матеріалу дозволяє розглядати більш широкі поняття навчального предмета, пов'язувати ці поняття з іншими предметами, вивчаючи їх у взаємозв'язку.

«Доступність» при комп'ютерному навчанні переходить від загальної, для певної вікової групи, в принцип індивідуальної доступності. Навчальний матеріал у комп'ютерному навчанні передбачає наявність різних шляхів і швидкостей проходження навчального курсу, надання допомоги у вигляді пояснень, підказок, додаткових вказівок та завдань, постійно контролює і підтримує на необхідному рівні мотивацію учня.

«Інтерактивна наочність» дозволяє побачити те, що не завжди можливо в реальному житті навіть за допомогою точних приладів. З об'єктами у комп'ютерній формі можна здійснити різні дії, вивчити як їх статичне зображення, так і динаміку розвитку в різних умовах. Різні форми представлення об'єкта можуть змінювати одна одну і за бажанням учня, і по команді програми. Програма повинна мати тільки ту модель, яка сприяє реалізації дидактичних цілей і цю модель слід пред'явити в формі, що дозволить найбільш чітко розкрити істотні ознаки, зв'язки і відносини об'єкта, які мають бути в програмі адекватно зафіксовані кольором, звуком і т.д. Когнітивна комп'ютерна графіка візуалізує ті знання, для яких ще не знайдені текстові описи, або які вимагають вищих ступенів абстракції [5].

Систематичність і послідовність у комп'ютерному навчанні характеризується послідовністю специфічних дій, частина яких притаманна тільки комп'ютеру: сприйняття інформації з екрана, робота в знакових моделях, введення відповіді з клавіатури та ін. Послідовність виступає як черговість видачі навчальних фрагментів програмою, побудова і коректування найбільш ефективної послідовності при самостійній роботі учня. У залежності від змісту матеріалу, послідовність надання знань може будуватися за індуктивним, або дедуктивним методом.

Свідомість у комп'ютерному навчанні забезпечується методикою організуючої стратегії, якій віддається перевага в сучасних інформаційних технологіях навчання: учню повідомляються цілі і завдання навчання, відомості про предметну діяльність та основні етапи її здійснення.

Принцип комунікації, організації діалогу між комп'ютером і учнем, надає можливість когнітивності комунікації.

Комплексний корекційний вплив на дітей з ЗПР здійснюється на основі ряду методолого-методичних принципів. Одним з найбільш важливих є онтогенетичний принцип, що враховує вікові, психофізичні особливості дітей, характер наявного в них порушення. Це орієнтує корекційний вплив на усунення або згладжування, корекцію або компенсацію інтелектуальних, мовленнєвих й емоційних порушень.

Діяльнісний принцип має на увазі проведення роботи з дитиною при організації спільної з ним діяльності. Принципи й прийоми психолого-педагогічного впливу в подоланні відхилень у розвитку дитини опираються на облік сензитивних періодів розвитку кожної психічної функції й різних видів діяльності дитини.

Комп'ютерно-опосередковані технології, застосовані в корекційно-розвивальному навчанні, повинні відповідати й корекційно-розвиваючим принципам.

Комп'ютерні завдання складаються так, що дитина може уявити не одиначне поняття або конкретну ситуацію, а отримати узагальнене уявлення про всі схожі предмети чи ситуації. Також, дитина рано починає розуміти, що предмети на екрані – це не реальні речі, а знаки цих речей. Так починає розвиватися знакова функція свідомості - розуміння того, що є декілька рівнів оточуючого нас світу: реальні речі, малюнки, схеми, слова або числа і т.д.

Для дітей із ЗПР комп'ютер просто незамінний, оскільки передає інформацію в привабливій для дитини формі, що не тільки прискорює запам'ятовування змісту, але і робить його осмисленим і довготривалим.

Комп'ютер викликає у дітей живий інтерес: спочатку як ігрова діяльність, а потім і як навчальна. Цей інтерес і лежить в основі формування таких важливих структур, як пізнавальна мотивація, довільні пам'ять і увага, і саме ці якості забезпечують психологічну готовність дитини до навчання в школі [2].

Комп'ютерні завдання вчать дітей долати труднощі, контролювати виконання дій, оцінювати результати. Завдяки комп'ютеру стає більш ефективним навчання цілепокладанню, плануванню, контролю і оцінці результатів самостійної діяльності дитини, через поєднання ігрових і неігрових моментів. Дитина входить в сюжет ігор, засвоює їх правила, підпорядковуючи їм свої дії, прагне до досягнення результатів. Таким чином, комп'ютер допомагає розвинути не тільки інтелектуальні здібності дитини, а й виховує вольові якості [1].

Комп'ютер дозволяє істотно змінити способи керування навчально-пізнавальною діяльністю, занурюючи дітей з ЗПР в певну ігрову ситуацію. Дитина може сама задавати комп'ютеру бажану форму допомоги (демонстрація способу розв'язання з докладними коментарями; вказівка на принцип рішення), спосіб викладу навчального матеріалу (розгорнутий або стиснений, з ілюстраціями чи без). Комп'ютер направляє дії учнів і сам керується ними.

Важливо, що набагато розширюються можливості способів постановки навчальних завдань, а також способів управління процесом їх вирішення. Комп'ютер дозволяє якісно змінити контроль за діяльністю учнів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління навчальним процесом.

Слід також зазначити, що навчальні програми підтримують такі форми (або їх сукупність) організації навчального процесу: пред'явлення навчального матеріалу і питань, на які необхідно дати відповіді; пред'явлення завдань в навчальному середовищі (можливо ігровому), в якому учень повинен досягти заданих цілей шляхом планування і виконання деяких дій; пред'явлення завдань, що вимагають від дитини відтворення послідовності міркувань, або «збирання» правильного результату на основі знань, наданих системою (інтелектуальні системи підтримки міркувань учнів); видачі відповідей учню на сформовані ним запитання.

Отже, одним із напрямів підвищення ефективності та якості корекційного та навчального процесу в роботі з дітьми із ЗПР є впровадження комп'ютеризованих методик та створення різнопрофільних корекційних та навчальних програм. Досвід фахівців з методики використання комп'ютерних технологій висвітлює низку переваг використання комп'ютеризованих завдань.

Таким чином, комп'ютерні технології є перспективним засобом корекційно-розвиваючої роботи з дітьми з ЗПР. Комп'ютер значно розширює можливості пред'явлення

навчальної інформації, дозволяє підсилити мотивацію дитини. Застосування мультимедіа технологій дозволяє моделювати різні ситуації й середовища. Ігрові компоненти, включені в ці програми, активізують пізнавальну діяльність дітей й підсилюють засвоєння матеріалу. За умови систематичного використання електронних мультимедіа програм у навчальному процесі в сполученні із традиційними методами навчання й педагогічними інноваціями, значно підвищується ефективність навчання дітей з різнорівневою підготовкою й різними інтелектуальними здібностями. Комп'ютерні технології дозволяють ставити перед дитиною й допомагати їй вирішувати пізнавальні й творчі завдання з опорою на наочність і провідну діяльність. Завдяки комп'ютеру стає ефективним формування цілепокладання, планування, контролю й оцінки результатів діяльності шляхом об'єднання ігрових і неігрових моментів. Принципово новою для сфери навчання є інтерактивність, завдяки якій учні можуть у процесі аналізу мультимедіа об'єктів динамічно управляти їх змістом, формою й здійснювати інші подібні маніпуляції для досягнення найбільшої наочності.

Література:

1. Алексеев В.Д., Давидов Н.А. Педагогичні проблеми вдосконалення навчального процесу на основі використання ЕОМ. - М.: ВПА, 1988.
2. Андреев О.А., Барабанщиків А.В. Педагогічна модель комп'ютерної мережі / Педагогічна інформатика № 2, 1995 р., с. 75-78.
3. Дети с задержкой психического развития. Ульенкова У.В. - Нижний Новгород, 1994.
4. Кукушкіна О. І. Комп'ютер у спеціальному навчанні. Проблеми, пошуки, підходи // Дефектологія. 1994. - № 5.
5. Куликова Е. А. Развитие самостоятельности школьников средствами интерактивной технологии (компьютерными играми).: Автореф. дисс. канд. пед. наук (13.00.01).- СПб., 1999.

**ПІДГОТОВКА
СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ РОЗБУДОВИ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської з міжнародною участю
науково-практичної конференції

Видавництво ТОВ «Борисфен-про» м. Херсон, вул. П. Орлика, 15
т/ф: (0552) 42-02-19, 26-29-73
e-mail: borisfen-pro@ukr.net
www.borisfen-pro.ks.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ХС № 76 від 02 квітня 2012 року

Підписано до друку 26.03.2018 р. Формат 60x90/8. Папір офсетний
Ум. друк. арк. 49,5. Тираж 200 прим. Вид. № 4. Зам. № 11.